

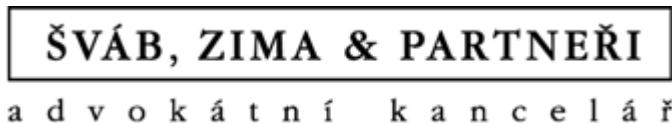
Vyšší moc a nový občanský zákoník

<http://epravo.cz>

Autor: JUDr. Petr Zima, (ŠVÁB, ZIMA & PARTNEŘI)

Datum: 6.2.2008

Otázky spojené s vyšší mocí nejsou v současné české právní literatuře a judikatuře příliš často řešeny. Při tom návrh nového občanského zákoníku řeší některé otázky nově.

Znění návrhu z ledna 2008 zní: § 2601 odst. (1) je následující: *Kdo způsobil škodu porušením povinnosti ze smlouvy, zproští se povinnosti škodu nahradit, prokáže-li, že mu ve splnění zabránila dočasně nebo trvale vyšší moc, jako mimořádná nepředvídatelná a neodvratitelná překážka, vzniklá nezávisle na jeho vůli.* Toto ustanovení však vyvolává hned několik otázek, které by vhodnou úpravou textu mohly být vyřešeny.

1. Autor či autoři návrhu nového ustanovení občanského zákona zde kladou rovnítko mezi pojem „nepředvídatelná a neodvratitelná překážka“ a pojem „vyšší moc“. Neodvratitelná a nepředvídatelná překážka však běžně nezahrnuje pouze vyšší moc v podobě působení přírodních živlů, ale obsahuje v sobě i pojem „jednání třetích osob“, přičemž v některých případech je takové jednání zahrnováno pod pojem vyšší moc (povstání, nepokoje a někdy (!) i stávky. V jiných případech tvoří jednání třetí osoby samostatný případ nepředvídatelné a neodvratitelné překážky (typicky krádež věcí z kamionu při silniční přepravě). Právní teorie některých zemí proto v rámci množiny okolností vylučujících odpovědnost odlišuje pojem „vyšší moc“ a pojem „jednání třetí osoby“[1].

2. Další problém spočívá v tom, zda oba prvky, tj. nepředvídatelnost a neodvratitelnost musí být pro potřeby zproštění odpovědnosti zastoupeny současně (kumulativně). Z textu § 2601 odst. 1 návrhu nového občanského zákona lze dovozovat, že obě podmínky mají působit kumulativně. Novější judikatura některých evropských zemí však připouští, aby v případech smluvní odpovědnosti postačovala pouhá neodvratitelnost překážky.[2] Francouzský kasační soud vyslovil, že samotná neodvratitelnost určité události může charakterizovat vyšší moc (zde bylo namítáno, že onemocnění starší osoby – zde průvodkyně zájezdu - nelze považovat za nepředvídatelnou překážku). Bylo by proto účelné aby tento problém vyřešila již předem legislativa.

3. Jiný problém navržené úpravy spočívá v tom, že navrhovaný text ustanovení § 2601 odst. 1, který je zařazen v části obecných ustanovení o náhradě škody, dává možnost zprostit se odpovědnosti na základě vyšší moci pouze tehdy, je-li škoda způsobena porušením povinnosti ze smlouvy, tedy jen u smluvní odpovědnosti za škodu. Mimosmluvní odpovědnosti jakoby se tato obrana netýkala. Na jiných místech návrhu je ovšem vyšší moc připuštěna i pro případy mimosmluvní odpovědnosti (§ 2611 – škoda z provozní činnosti). Pravidlo v § 2601 by tedy mělo být upraveno tak, že obranu nepředvídatelné a neodvratitelné překážky je možné použít i v případech mimosmluvní odpovědnosti v případech uvedených v zákoně. Sem patří vedle § 2611 fakticky i ustanovení o odpovědnosti za škodu z provozu dopravních prostředků (§ 2613). U nás je možnost obrany provozovatele dopravního prostředku formulována tak, že se tento provozovatel zproští odpovědnosti jen, prokáže-li, že škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze požadovat (tedy prvek neodvratitelnosti, který je stejný i u vyšší moci.). V řadě zemí je přitom okolnost zprošťující provozovatele dopravních prostředků označována výslovně a přímo jako vyšší moc (höhere Gewalt, force majeure).[3] Jestliže se tedy do občanského práva zasahuje tak zásadním způsobem, bylo by účelné i přehodnotit pojetí neodvratitelných a nepřekonatelných překážek i u odpovědnosti provozovatele dopravního prostředku.

JUDr. Petr Zima, advokát
ŠVÁB, ZIMA & PARTNEŘI

[1] Buffelan-Lanore Y., Droit civil, Deuxieme année, 9. vydání, Dalloz, Paris, 2004, s.616 a 653 a n.

[2] Buffelan-Lanore Y., op.cit., s. 376 a 654, kde jsou citována rozhodnutí Kasačního soudu Civ. 1ere ze dne 9. března 1994, JCP 1994, a Civ 1 ere. ze dne 6. listopadu 2002, Bull.civ. I, no. 256.

[3] § 7 odst. 2 německého Strassenverkehrsgesetz. „(2) Die Ersatzpflicht ist ausgeschlossen, wenn der Unfall durch höhere Gewalt verursacht wird.“ Dále francouzský zákon č. 85-677 z 5. července 1985.